

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. lapkričio 27 d. *

Sveikiname Lietuvos kariuomenės dienos proga

Pareigą ginti tautos ir valstybės Laisvę – didžiausią vertybę – jaučia kiekviename sėmėje ir atsakingas žmogus. Okupacijos metais tūkstančiai vyrų ir moterų, šios šventos pareigos vedamų, stojo į kovą prieš okupantus, negailėdami savo sveikatos ir gyvybės.

Šiandien su dėkingumu ir pagarba lenkiamės prieš pasiaukojamai siekusių Laisvės ir nepradarusius vilties išsivaduoti iš okupanto gniaužtų. Sveikiname ir dabarties karius, pasiruošusius ginti Tėvynę ir mūsų ateitį.

Linkime sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

Kariuomenės dienos proga – simbolinė Partizanų alėja



Nuotrauka Audriaus Skaisčio

Kauno senosiose kapinėse, pasidengusiose pirmuoju sniegu, lapkričio 23-iąją surengtas Kariuomenės dienos minėjimas, kuriame gausiai dalyvavo LPKTS Kauno filialo nariai ir miesto visuomenė. Cia nuo paminklo „Žuvusių už Lietuvos Laisvę Motinoms“ pradėta tiesi simbolinė, iš žvakelių sudaryta Partizanų alėja.

Gaila, jog vis atsiranda biurokratinių trukdžių įrengti alėjai su stelomis, jamžinančiomis visas partizanų apygardas.

„Valstybė ir jos kariuomenė – neatskiriamos sąvokos. Kariuomenės istorija yra valstybės istorijos dalis. (...) Laisva Lietuva, laisva Lietuvos Respublika, buvo gyva Laisvės kovotojų bunkeriuose, Laisvės kovotojų širdyse. Šitomis sąlygomis Lietuvos kariuomenė buvo Lietuvos partizanai, siekė sugrąžinti Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. 1918 metų lapkričio 23 dieną įkurtos Lietuvos kariuomenės išugdytos tradicijos ir tautinis idealizmas padėjo organizuoti ginkluotam pasipriešinimui sovietinei okupacijai.“ (Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė)

„Tremtinio“ inf.



Dar ne visi didvyriai paminėti



Apie Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės partizanų vado Igno Čėsnos ir bendražygių žūtį ilgai nebuvu žiniu. Ignas Čėsna-Benamis buvo pogrindinės spaudos organizatorius. Pogrindinėje Lietuvos partizanų spaudoje bendradarbiavo ir LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė. Grįžusi iš lagerio ji neberodo savo bendražygių. Teresė Ūksienė, skaitydama savo bylą, rado Igno Čėsnos-Benamio žūties aplinkybes ir nuorodą į Laukstėnų kaimą. Prasidėjo ilgai trukusios paieškos. 2012 metais žygio Šatrijos rinktinės partizanų takaismetu keliamome po Telšių rajono kaimus. Laukstėnų kaime ėjome iš sodybos į sodybą. Gyventojai ne vietiniai, nieko nežinojo apie prieš šešiasdešimt metų vykusias kovas. Pasitarėme, kad paieškas baigsiame aplankę dar vieną sodybą. Tokliau nuo kelio buvusios sodybos šeimininkai nuteikė viltingai. Jie buvo girdėję apie Laukstėnų kaime vykusias kovas ir žuvusius Lietuvos partizanus. Radus vietą, kur nelygoje kovoje prieš Lietuvos okupantus 1951 metų rugpjūčio 28 dieną žuvo Šatrijos rinktinės vadas ir bendražygiai, laukė kitas darbas – žuvusių partizanų atminimo įamžinimas. Šią užduotį LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė per davė LPKTB Telšių filialo valdybos pirmininkei Adolfinai Striaukienei.

Lietuvos partizanų įamžinimo entuziastai lapkričio 14 dieną pakvietė į Telšių rajono Eigirdžių Dievo Apvaizdos bažnyčią. Kunigas Vidmantas Šildauskas pasveikino gausiai susirinkusius svečius, įvairių organizacijų vėliaviniukus ir pakvietė nuoširdžiai maldai už žuvusius Lietuvos partizanus, politinius kalinius ir tremtinius, už visus paaukojusius gyvybę dėl Lietuvos laisvės.

Po šv. Mišių aukos apie 1951 metais žuvusius Lietuvos partizanus išsamiai papasakojo istorikė iš Telšių Janina Bucevičė: „1951 metų rugpjūčio 29 die-

ną 8 valandą Telšių rajono Laukstėnų kaimo miške, netoli Aleksandro Paulausko sodybos, sovietų MGB okupacijos vidaus kariuomenės 32-ojo šaulių pulko kariškiai ir Telšių rajono MGB skyriaus operatyvinė čekistinė grupė, vykdyma karinę operaciją, aptiko septynis ten buvusius partizanus. Kautynių metu žuvo penki partizanai: Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės vadas Ignas Čėsna-Žentas, Vaidila, Vitolis, Benamis, Bedalis; Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės štabo viršininkas Alfonsas Venckus-Vasaris, Karuža, Dėde; Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės Karo lauko teismo pirmininkas Petras Lileikis-Algis, Girėnas, Žuvele; Šatrijos rinktinės štabo narys Alfredas Cherlė-Juozas, Pranas, Pranukas, Vikruolis; Antanas Žimkus, išpartizanavęs vos mėnesį.

Iš žuvusių paimta daug ginklų: karabinų, šautuvų, pistoletų, revolverių, granatų, korespondencija, nuotraukos.

Du partizanai – Steponas Geštatas-Žiogas, Uošvis ir Petras Barauskas-Erelis buvo sužeisti ir gyvi paimti į nelaisvę. Propagandiniai tikslais, siekiant įauginti žmones, šiemis partizanams buvo surengtas parodomasis LSSR MGB vidaus kariuomenės Karinio tribunolo posėdis Plungės miesto kino salėje. 1951 metų spalio 30–31 dienomis nuteisti mirties bausme.

Sovietams pavyko sunaikinti Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės štabą. Tai buvo iš anksto gerai suplanuota karinė operacija, į partizanų ryšininkų grandinę infiltravus MGB agentą, slapyvardžiu „Tapor“-„Kirvis“. Sovietinio saugumo agentui 1951 metų rugpjūčio 22 dieną pavyko perimti Šatrijos rinktinės štabovado Čėsnos-Žento paketą, skirtą būrio vadui Armonui-Sauliui, kuriame Žentas kvietė Saulių susitikti rugpjūčio 28 dieną.

(keliamas į 8 psl.)



LPKTS valdybos posėdyje

Lapkričio 21 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos buveinėje įvyko LPKTS valdybos posėdis.

Informaciją apie valdybos darbą pateikė valdybos pirmininkė R. Duobaitė-Bumbulienė. Ji pasiūlė organizuoti lėšų rinkimą Partizanų šlovės alėjai Kauno senosiose kapinėse, prie paminklo „Žuvusių už Lietuvos Laisvę Motinoms“, jei ją įrengti atsisakyti Kauno miesto savivaldybė. Alėjos projekta parengė prof. J. Anuškevičius.

R. Duobaitė-Bumbulienė pasidžiaugė, kad pavyksta išnuomoti LPKTS salę ir kad Kauno rezistencijos ir tremties muziejus ne visą laiką stovi uždarytas, pavyzdžiu, spalio 30 dieną muziejų aplankė Vengrijos ambasadorius ir daugybė Vengrijos revoliucijos paminklų dalyvių, Kauno moksleivių. Valdybos pirmininkė taip pat džiaugėsi, kad į akciją „Uždekl žvakutę partizanams“ kasmet ištraukia vis daugiau žmonių.

LPKTS pirmininkas dr. G. Rutkauskas aptarė aktualius LPKTS klausimus. Jis pa-

Valdyba pritarė R. Duobaitės-Bumbulienės siūlymui raginti Kauno miesto savivaldybę atstatytą Panemunės tiltą pavadinti Jurgio Krikščiūno-Rimvydovardu. Kaip rodo archyvinė medžiaga, surinkta Kauno miesto muziejaus muziejininko Roko Sinkevičiaus, Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas (1919–1949) – 1941 metų Birželio sukilimo dalyvis Kaune, partizanas, Juozo Lukšos-Skirmanto bendražygis, dalyvavęs dviejose misijose į Vakarus. Vienas iš aštuonių partizanų, kurie vyresnybė suteikė aukščiausią Laisvės kovotojo karžygio vardą, apdovanotas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu (po mirties). Gyvenęs Panemunėje, bet jo atminimas nėra jamžintas. Valdyba nutarė J. Krikščiūno-Rimvydo 100 metų sukaktai įrengti atminimo lentą ant namo Klevų gatvėje, kuriai me jis gyveno.

LPKTS pirmininkas dr. G. Rutkauskas aptarė aktualius LPKTS klausimus. Jis pa-

sidžiaugė, kad mūsų priimtos rezoliucijos nenugula į valdininkų stalčius, į jas reaguoja ma. Ypač daug dėmesio sulaukė rezoliucija dėl Laisvės kovų istorijos dėstymo mokyklose. Šiuo klausimu dirba kompetentinga komisija, kuri sudarinėja programą, dėstymo metodikas. Ypač jaučiamas istorijos mokytojų palaikymas.

G. Rutkauskas informavo, kad Kauno rajono savivaldybėje svarstoma dėl didesnių Kauno rajono viešojo transporto lengvatų nukentėjusiesiems nuo okupacijų.

Pirmininkas papasakojo, kad į LPKTS kreipėsi buvusi tremtinė, Alytaus gyventoja, prasydama padėti gauti socialinį būstą. Buvo kreiptasi į Alytaus savivaldybę ir gautas patikimas, kad socialinis būstas jai bus suteiktas. Taip pat kalbėta apie buvusios tremtinės, Klaipėdos gyventojos, problemas, nuntarta, kaip įmanoma, jai padėti.

Posėdyje kalbėta apie LPKTS Palangos filialą. Pasiūlyta sausio pradžioje kvieсти fi-

lialo susirinkimą.

Aptarta ir patikslinta 2016 metų LPKTS veiklos programa. LPKTS ataskaitinis rinkiminis suvažiavimas įvyks 2016 metų kovo mėnesį Kaune, Junesniosios kartos sąskrydis – gegužės mėnesį Ariogaloje, dainų ir poezijos šventė „Leiskit į Tėvynę“ – birželio mėnesį Kėdainiuose, sąskrydis „Su Lietuva širdy“ rugpjūčio 6 dieną Ariogaloje, taip pat vyks du žygiai „Partizanų takais“, kiti tradiciniai renginiai. Bus tėsiami pradėti darbai: partizanų apygardų veiklos žemėlapiai kompaktinių plokštelių leidiba ir „Tremtinio“ skaitmeninimas. Veiklos programa bus tvirtinama LPKTS tarybos posėdyje gruodžio 19 dieną.

Nutarta apdovanoti LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“ Vilniaus skyriaus, Pakruojo, Ukmergės, Telšių, Anykščių filialų aktyvius narius.

Taip pat nutarta siūlyti Gintauto Kazlausko kandidatūrą apdovanoti Gabrielės Petkevi-

čaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“.

Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė informavo, kad Dalia Kuodytė pateikė LGGRTC įstatymo pataisą – KGB archyvus perduoti Valstybės saugumo departamento. Ji patarė LPKTS išreikšti susirūpinimą dėl archyvų, pradėti moksli nių tyrimų likimo, jų prieinamumo visuomenei.

V. V. Margevičienė pakvie tie dalyvauti signatarų pagerbi mo renginiuose, pasitinkant nepriklausomybės 100-metį.

LPKTS Alytaus filialo pirmininkė Stasė Tamašauskienė pasiūlė atnaujinti buvusių tremtinės chorų repertuarą, nes ir šventėse „Leiskit į Tėvynę“, ir sąskrydžiuose Ariogaloje metai iš metų kartoja vis tos pačios dainos. LPKTS tarybos pirmininkas Petras Musteikis ši klausimą pasiūlė svars tyti tarybos posėdyje.

Kitas valdybos posėdis įvyks gruodžio 19 dieną.

Jolita NAVICKIENĖ

Koks gyvenimas gali būti pavadintas sėkmingu?

Man patinka trumpos istorijos apie mitinį Vidurinės Azijos išminčių Nasrediną. Jos dažnai padeda naujai pažvelgti į išprastus dalykus. Pavyzdžiu, istorija apie pamestą raktą.

„Pamatęs ateinančius savo mokinius, išminčius Nasredinas pradėjo kruopščiai tyrinėti kiekvieną kiemo prieš jo namą centimetrą. Mokiniai, paramė susirūpinusį mokytoja, paklausė, ką jis daro. Nasredinas atsakė, kad ieško raktą. Mokiniai entuziastingai puolė pagalbon. Iki vėlumos kiemas buvo kruopščiai peržiūrėtas, tačiau raktą niekas nerado. Vienas iš mokinii po nesėkmingsių paieškų perklausė: „Mokytojau, o kurioje vietoje tu pametei raktą?“ Šis atsakė: „Kažkur namuose.“ Apstulbės mokinys paklausė: „O kodėl mes jo ieškome kieme?“ Nasredinas atšovė: „Nes čia šviesiau.“

Kai pirmą kartą išgirdau šį pasakojimą, jis mane netikėjo, bet ir privertė susimąstyti. Pagalvojau, jog dažnai veikiau ieškome patogiausio, paprasčiausio kelio, o ne bandome atpažinti tą, kuris mums skirtas. Kai raktą ieškome ten, kur patogiau, o ne ten, kur ji iš tiesų galėtume rasti, neuostabu, kad liekame nieko nepešę ir nusivylę. Neretai net pradedame galvoti, jog raktas, kuris atrakintu duris į būtent mums skirtą gyvenimą, nėra.

Krikščionis psichoterapeutas Viktoras Franklis rašė, kad beprasmiška abstrakčiai klausuti, kokia gyvenimo prasmė. Tai

tas pat, kas aiškintis, koks geriausias šachmatų ėjimas. Pastarasis priklauso nuo konkretios situacijos ir vis kitoks kiekvienoje partijoje. Taip pat yra ir su gyvenimo prasme. Mes neturime akliai imituoti šventojo Pranciškaus ar šventosios Teresėlės, bet privalome atrasti savajį unikalų tiesos ir šventumo kelią. Motina Teresė tai puikiai paaikiino, atsakydama į vienos merginos laiške išsakyta norą keiliauti ir prisijungti prie krikščioniškosios misijos Kalkutoje: „Tai nėra būtina, kiekvienas turime atrasti savają Kalkutą.“

Deja, dažnai, galvodami apie savo gyvenimus, pernelyg įsiveliamė į smulkmenas ir itin sumenkiname savo pašaukimą. Norime apkeliauti daug šalių, turėti gerų draugų, mylimą žmogų, padaryti karjerą. Visa tai yra gerai, tačiau pamirštame, kad kiekvienas iš mūsų yra unikalus Dievo atspindys ir pasiuntinys, turintis jam skirtą misiją. Kaip taikliai yra pasakės kardinolas Josephas Hoffneris: „Žmogus visa da gimssta kaip originalas, bet labai dažnai miršta kaip kopija.“

Kaip tampama kopijomis? Tada, kai bandome ne atpažinti ir puoselėti prigimtystė glūdinčius talentus, bet kai kopijuojame „sėkmingsio gyvenimo standartus“, pasitenkiname siekiu jaustis patogiai šiam pasauliui, taip rūpinamės įvaizdžiu, jog patys tampane tik socialine kauke.

Esame viliojami perimti vartotojišką sėkmės sampratą,

kai laimingas gyvenimas sutapinamas su turtingu. Apsidairykime ir susimąstykime. Jei kuris nors žmogus sparčiai kopia karjeros laiptais, mes esame linkę manyti, kad jam gyvenime pasisekė. Kai politikai kalba apie „sėkmės Lietuvą“, jie paprastai sėkmę suvokia kaip ūkio klestėjimą, bet ne kaip didėjantį socialinį teisingumą ar piliečių dvasinę brandą. Pinigai, potyriai, galios pojūtis? Argi tik dėl to buvome Kūrėjo išsvajoti?

Beje, paties Jėzaus gyvenimas visai nepanašus į šiuolaikinę sėkmės istoriją. Priešingai, vertinant vartojimo standartais, Jis patyrė visišką nesėkmę. Tačiau Jo „nesėkmė“ yra tai, kas supurto kiekvieno iš mūsų gyvenimą, kas suteikia vilties net ir pačią juodžiausią naktį. Mums apreikšta tiesa, kad kryžius yra laisvės kelias. Kryžius – tai pirmiausia atsakomybės už savo gyvenimą pri siemimas ir sugebėjimasapti Kūrėjo dovana pasauliui. Mes kiekvienas esame dovanojami pasauliui ir vienas kitam. Tik dovanodami save kitiemis galime išskleisti savo unikalumą, o tada, kai bandome gyventi tik sau, kai stengiamės kuo daugiau paimti, viskas prasmenga vidinės tuštumos bedugnėje.

Suprantu, jog norėtusi, kad gyvenimas būtų paprastesnis ir reikalautų mažiau pastangų. Taip, paprasčiau būti kieno nors kopija, tačiau tai reiškia pasmerkti save nuolatiniam nerimui ir beprasmybės jaus-

mui, nes tol, kol nesame mums skirtame kelyje, kol gyvename ne savo, o „pasiskolintą“ gyvenimą, neišvengiamai jausime egzistencinį troškulį.

Svarbu nepamiršti ir to, kad būti unikaliams toli gražu ne tas pats, kaip būti ekstravagantiskam. Deja, šiandien maištasis prieš tėvus, prieš vertybes dažniausiai yra ne tiek laisvės troškulio išraiška, kiek mados šauksmas. Būti ciniškam, ironiškam šiandien populiaru. Labai daug įvairaus amžiaus žmonių tarsi įstringa nesibaignančios paauglystės maištė ir nebepastebi, kad ši maištą režisuoja vartotojiškos kultūros ideologai. Paaugliais lengva manipulioti, nes jie neigia bet kokius autoritetus ir vertybes, tai yra atmeta svarbią pagalbą ir patys to nesuprasdami tam palengvunei-

gimo industrijos grobiu.

Esu tvirtai įsitikinęs, kad šiandien didžiausiai maištinkai ir laisviausiai žmonės yra tie, kurie cinizmo klestėjimo laikais išdrįsta įsipareigoti ir tvirtai laikytis įsipareigojimų, kurie sugėba pastebeti kenčiantį ar stojantį, kurie, nepaisydami bendraamžių pašaipų ir kaltinimų fanatizmu, drįsta sekti Kristumi, kurie nebijo pasitikėti ir įsiklausyti į kito žmogaus poziciją, kurie ryžtasi ieškoti gyvenimo prasmės raktą, nepaisydami televizoriaus gundymo, kad gyvenimas tėra tik šou, ir ieško jo ne ten, kur patogiau – vartotojiškos kultūros įtaigaujamuose gyvenimo modeliuose, bet ten, kur ir tegaliama jį atrasti – sążiningame pokalbyje su Kūrėju.

Andrius NAVICKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2016 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 20 d. bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40, 3 mén. – 7,19,
6 mén. – 14,40, 12 mén. – 28,79 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!



Įvykiai, komentarai

Kas slepiasi už ISIS?

Politikas Achmedas Zakajevas, nepripažintos čečėnų respublikos Ičkerijos ministrų kabineto pirmininkas, po teroro aktų Paryžiuje pareiškė, jog jam žinoma, kad šiandien ISIS veiklą kontroliuoja Rusijos specialiosios tarnybos, o Rusijos Federacijos prezidentas V. Putinas laukė teroristų atakos Paryžiuje. Apie tai A.Zakajevas pasakojo duodamas interviu žurnalistei Oksanai Sokolovai, rengusiai laidą „Savaitės faktai su Oksana Sokolova“. Gal kai kam pasirodys, jog tai skamba neįtiketinių, tačiau čečėnų opozicijos politikas teigia, jog jis turi šimtapcentinius irodymus. „Tai yra Irako karių grupė, kuri taranavo Huseinui – buvusiam Putino ir KGB sajungininkui. kita karinių ISIS pajėgų dalis – atvykėliai iš Šiaurės Kaukazo. Juos KGB pasiuntė į Siriją, kai tik pradėjo formuotis vadinaisis ISIS. Taigi šita agentūra turi įtakos, o jai vadovauja rusų specialiosios tarnybos.“

Surežisuotas gali būti ir teroro aktas, įvykęs virš Sinajaus pusiasalio – kalbu apie susprogdintą rusų keleivinį lėktuvą A-321. Nors galutinio atsakymo, kas įvyko, dar nėra, tačiau kai kurių šalių specialiosios tarnybos ir net vadovai yra pareiškę, jog lėktuvą susprogdino teroristai. (Beje, kai apie tai prakalbo JAV prezidentas B.Obama, Rusijos propagandininkai paleido antį, jog čia gali būti „amerikiečių darbas“.)

Idomus arabų televizijos „Al Džazira“ pareiškimas šia tema: anot jo, radijo bangomis valdoma bomba, kuria buvo susprogdintas rusų A-321, i-

lėktuvą buvo įmontuota Sankt Peterburge. Šios versijos šalininkai yra įsitikinę, jog kitovianto negalėjo būti – užmi nuoti lėktuvą Egipte teroristai neturėjo absolūciai jokių galimybų. Negana to, lėktuvo Šarm as Šeicho oro uoste niekas neapžiūrinėjo, nesprięjimą prie jo turėjo tik Rusijos atstovai. Arabų ekspertas „Al Džezirai“ pareiškė, jog dėl teroristinio aktokaltili „rusų mēsininkai“, ir, pa klaustas laidos vedėjo, kas tie „mēsininkai“, paaiškino – FSB (Federalinė saugumo tarnyba).

Verta priminti lėktuvu savininko „Kogalymavia“ paviesintą versiją, jog visiškai techniškai tvarkingas ir labai patikimas orlaivis „Airbus 320“ buvo pažeistas „pašalinio faktoriaus“. Daugelio analitikų nuomone, lėktuvas buvo susprogdintas nedideliu kiekiu sprogtamosios medžiagos, patalpintos antrojo bagažo sektorius zonoje, esančioje ties lėktuvu viduriu. Sprogi mas nuplėšė galinę lainerio da-

lij, todėl ji nukrito neapdegusi, o priekinės dalies fragmentai užsidegė jau ant žemės, kai plykstelėjo kuro likučiai.

Lėktuvu žūtis suteikė Putiniui progą pavaizduoti save kaip auką, kenčiančią nuo ISIS teroristų. Tačiau, grįžtant prie A. Zakajevos versijos, ar nekyla klausimų, kodėl Rusija Sirijoje bombardavo ne ISIS, bet prieš Asado režimą kovojančius sukilėlius? Gal teisus B.Obama, sakydamas, jog Rusija remia ISIS, nes jos nebombarduoja? Ak, tiesa, jau yra pranešimų, jog rusų lėktuvai ir laivai bombarduoja ISIS objektus, tačiau neteko girdėti jokių pranešimų apie pasekmes. Gal teroristai iš ten laiku pasitraukė, pavyzdžiu, perspėti?

O Rusijos užsienio reikalų ministras S. Lovrovas porina, jog „negalima leisti, kad ISIS užkariautų daugiau teritorijų“. (Taip jis agitavo už plačią koaliciją kovojesu terorizmu.) Šeit tau – iš jo žodžių išeitų, kad ISIS yra tokia galinga, jog gali užka

riauti daugiau teritorijų? O tai koks tada buvo rusų išgirtasis bombardavimo poveikis? Juo labiau kad dažnai sakoma, jog ISIS smogikus sunaikinti nėra sudėtinga, kur kas sudėtingesnė kova su jų finansavimu.

Labai panašu į tai, kad užsiundę šunį putinistai dabar siūlo burtis į kovą su juo. Deja, bet tokį naivuolių, pasirengusiu eiti obuoliauti su pačiu velniu, yra – štai Prancūzijos prezidentas F. Holandas pritaria bendroms pastangoms, atrodo, užimerkdamas prieš Rusijos agresyvią politiką kaimynių atžvilgiu. Galima jį suprasti – kažkaip reikia pasiteisinti prieš savo šalies piliečius, atsidūrusius karos su teroristais lauke. Ne be Prancūzijos politikų kaltės, be abejijo. O kol kairumo liga apskritę Vakarų politikai užsimerkia prieš islamizmo keliamas grėsmes, Rusija manipuliuoja terorizmo grėsme savo geopolitiniam tikslams pasiekti.

Gintaras MARKEVIČIUS

Audronis Ažubalis: Ar Ž. K. Junkeriu pavyks tapti naudingu agresoriaus partneriu?

Seimo TS-LKD frakcijos narys, šešelinės vyriausybės užsienio reikalų ministras Audronius Ažubalis įspėja, jog pasikartojantys vienašališki Žano Klodo Junkerio (Jean Claude Juncker) pažadai V. Putiniu suspenduoti sankcijas Rusijai diskredituoja Europos Komisijos veiklą ir atskleidžia probleminį dalies Europos biurokratų santykį su europinėmis vertybėmis.

„Kiekvieną lapkričio savaitę gauname duomenis apie naujas

Rusijos karo Ukrainoje aukas, kurių skaičius jau viršija 8 tūkstančius. Tačiau Europos Komisijos pirmininkas vienašališkai pasižada agresoriui „būti naudingu partneriu“. Savopareiškime Ž.K.Junkeris užsimena apie Minsko susitarimą, tačiau jei jam rūpėtų, kaip iš tiesų įgyvendinami Minsko susitarimai, pavyzdžiui, dėl Ukrainos valstybinės sienos kontrolės visoje konflikto zonoje atkūrimo iki 2015 m. pabaigos, net pati mintis apie laišką V. Putiniu atrodytu nepa-

dori“, – teigia A. Ažubalis.

Seimo nario įsitikinimu, pa našiai pareiškimais jau ne pirmą kartą simptomiskai virsijami Europos Komisijos įgaliojimai, nes svarbiausius politinius sprendimus santykiuose su išorinėmis valstybėmis priima Europos Sajungos valstybės narės ES Vadovų Taryboje.

„Neseniai darbinių pietų Briuselyje metu iš vieno itin aukšto Europos Sajungos pareigūno teko girdėti nuomonę, jog politiniams ES sprendi-

mams valstybių apskritai kaip ir nereikia, nes viską gali sutvarkyti eurobiurokratai. Šio pareigūno nuomone, Europos Vadovų Tarybos vaidmuo ateityje turėtų mažėti, o Vadovų Tarybos pirmininko D. Tusko pareigybė buvo prilyginta simboliniam britų karalienės vaidmeniui. Esu įsitikinęs, kad toks mąstymas skatintų valstybių nusigrežimą nuo bendraeuropinės politikos ir didintų dvejones visuomenėje, ar tai vis dar mūsų Europa, kurioje ga-

lioja demokratija. Antieuro- pietiški Ž. K. Junkerio par eiškimai ši įtarimą tik sustiprina“, – pabrėžia A. Ažubalis.

Šešelinis užsienio reikalų ministras ragina Lietuvos Vyriausybę aktyviai ieškoti regioninių partnerių ir koalicijų, mėginant atsverti Ž. K. Junke riopozicijai giminiškas nuotai kas Europos Sajungoje bei Europos lygmeniu inicijuoti diskusiją apie Europos Komisijos įgaliojimus ir jų ribas.

„Tsajunga.lt“

Baltijos šalių vienybė – pavyzdys Europai

zidentai susitiko Estijoje.

Trijų Baltijos valstybių prezidentai kalbėjo visai Europai ir regionui aktualiaus klausimais – kaip įveikti migracijos krizę, stiprinti regiono gynybą ir saugumą, aptarė Paryžių sukrėtusias teroristines atakas ir kaip užtikrinti tokį išpuolių prevenciją.

Salies vadovės teigimu, Europą sukrėtusi stichinė pabė-

gelių krizė, išaugusi teroristinės organizacijos „Islamо vals tybė“ grėsmė ir agresyvi Baltijos valstybių kaimynystė skatinā dar labiau sutelkti jėgas ir parengti vieningą atsaką.

„Baltijos šalių vienybė – pavyzdys iššukių kamuojamai Europai. Lietuva, Latvija ir Estija sėkmingai įrodė, kad suvienijus jėgas, dirbant ranka rankon galima įveikti net sunkiausius iš-

bandymus. Šiandien negalime leisti, kad sudėtinga Europos padėtimi pasinaudotų tie, kurie vadovaujasi „skaldyk ir valdyk“ principu“, – sakė Prezidentė.

Visos trys valstybės prisidėda sprendžiant migracijos krizę, gerbia prisiimtus įsipareigojimus ir yra pasirengusios priimti jau anksčiau sutartą pabėgelių skaičių. Tačiau laikosi vieningos pozicijos, jog negali

būti kalbos apie naujus įsipareigojimus, kol nebus suvaldytaotiški migracijos srautai į Europą. Pasak Prezidentės, visų pirma būtina užtikrinti veiksmingą ES išorės sienų kontrolę, tinkamą pabėgelių registracijos centrų funkcionavimą Italijoje ir Graikijoje, įgyvendinti bendrus ES ir Afrikos bei ES ir Turkijos veiksmų planus migracijos srautams į Europą mažinti.

„Tsajunga.lt“

Žmonių saugumas priklauso nuo tinkamos pareigūnų parengties

Lapkričio 23 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su policijos, antiteroristinių operacijų rinktinės „Aras“, Viešojo saugumo tarnybos ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos (VSAT) vadovais ir Vidaus reikalų viceministru Artūru Norkevičiumi bei aptarė visuomenės saugumui kylančias grės-

mes ir už viešajį saugumą atskingų tarnybų parengti veikti kritinėse ar nestandardinėse situacijose, koordinuotai reaguoti į grėsmes šalies viduje.

„Pastarųjų dienų įvykiai – gėdingi incidentai ir operacijos dėl neatsakingo ginklo naudojimo, ankstesni incidentai pasienyje, žudynės Kražiuose taip testais, kurie parodė, kad

visuomenės saugumui šalies viduje reikia daugiau dėmesio, o pareigūnams kartais trūksta geresnio parengtumo, žinių ar įgūdžių, kaip elgtis kritinėse situacijose. Pareigūnai turi užtikrinti žmonių saugumą, o ne kelti jiems grėsmę. Žmonių pasitikėjimas pareigūnais priklauso nuo jų profesionalumo“, – sako Prezidentė.

Pasak Prezidentės, būtina skirti daugiau dėmesio ir laiko pareigūnų mokymams, praktiniam rengimui, krizinių situacijų simuliacijoms, ginklo ir streso valdymui, motyvavimui.

Pasak Prezidentės, išisenėjusias problemas viešojo saugumo srityje ir atsakomybė turi įvertinti visi – ir tarnybos, ir jų veiklą koordinuojanti Vidaus reika-

lių ministerija. Žmonės neturi abejoti viešajį saugumą užtikrinančių pareigūnų profesionalumu, o krizių valdymo sistema turėtinekaičiai – tam reikią integruoto operacijų centro ir naujo krizių valdymo įstatymu.

Pagal Prezidentės spaudos tarnybos pranešimus parengė Gintaras MARKEVIČIUS



Lietuvos nepriklausomybės šimtmetį pasitinkant

Lietuvos valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui – 165 metai

„Jis buvo pirmasis tamsiausioje rusų priespaudos naktyje pradėjės ieškoti Lietuvos laisvės pragiedrulių ir skleisti pirmuosius laisvės vilties spin-dulius“, – taip apie dr. Joną Basanavičių raše jo pirmasis biografas Adolfas Nezabitauskis 1938 metais išleistoje knygoje „Jonas Basanavičius“.

Iš nostalgijos Tėvynei, Bulgarijoje gyvenančio ir dirbančio dr. Jono Basanavičiaus sie-loje formavosi Tėvynės išlaisvinimo iš rusų okupacijos vizija, jungiant žodį ir veiksmą į harmoningą visumą. Tavizija ir meilė Tėvynei „buvo nuolatinė jo žvaigždė, kuri neleido jam paklysti svetimųjų gyvenimo sūkuriuose... Jos šviečiamas dr. Jonas Basanavičius ne tik nepamiršo savo Tėvynės, bet ir įkoprę į mūsų tautinio atgimimo patriarcho sostą, išaugo į genialų mūsų tautinio atgimimo politiką, gilių mokslininką ir pirmajį anū laikų lietuvių tautos veikėją“ (Nezabitauskis A. Jonas Basanavičius. – K., 1938, V., 1990. P.6).

Dr. Jono Basanavičiaus idėjos, pasklidusios per jo paties įkurtą ir iš pradžių paties finansuotą „Aušrą“, įgijo tėstimą Vinco Kudirkos įkurta me „Varpe“ ir įsikūnijo Lietuvos nepriklausomybėje bei 1918 metų Vasario 16-osios Akte, tėsė aktyvų savo gyvenimą tarpukario Lietuvos mo-kyklose, įkvėpė tūkstančius Lietuvos vaikų ginti savo Tėvynę ir žūti didvyrių mirtimi var danjos idealų tėstinumo, ruse no daugelio lietuvių širdyse per visą sovietinės okupacijos pen kiasdešimtmetį, ir galiausiai, dalyvaudamos Sajūdžio dainuojančioje revoliucijoje, at vedė Lietuvą į išsivadavimą iš sovietų okupacijos ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą 20 amžiuje antrą kartą, įteisintą Kovo 11-osios Aktu ir su tvirtintą Sausio 13-osios bei Medininkų aukų krauju.

Jonas Basanavičius gimė 1851 metų lapkričio 23 dieną Vilkaviškio apskrities Bartininkų valsčiaus Ožkabalių kai me lietuvių patriotų katalikiškoje Marijos Birštonaitės-Basanavičienės ir Jurgio Basanavičiaus šeimoje. Šeimoje augo trys vaikai – Jonas, Vincas, gi mės 1861 metais, ir jauniausioji jų sesutė Uršulė. Tėvas Jurgis Basanavičius, paprastas ūkininkas, buvo apsišvietęs žmogus, daug metų tarnavo Bartininkų vaitu, buvo teisin gas ir gerbiamas žmonių, savo vaikams įskiepijo meilę savo tėviškei, tautai ir valstybei – Lietuvai. Atsiminimuose dr. Jonas Basanavičius apie savo tėvą raše: „Ir aš jam ir jo atmi-

nimui esu kaltas už atgaivinimą mano širdyje meilės mūsų tau tos praeiāi ir lietuviybei“. (Ten pat, p.81)

1873 metais Jonas Basanavičius baigė Marijampolės gimnaziją, istojo į Maskvos universiteto Medicinos fakultetą ir jį 1879 metais sėkmagai baigės išvyko į Bulgariją dirbtį Lompalaikos ligoninės direktoriumi ir apygardos gydytoju. I Bulgariją jis išvyko akinamas kelių priežasčių: po sunkaus pleurito jo plaučiai buvo gerokai pažeisti ir jis, kaip gydytojas, suprato, kad gali susirgti džiova, todėl ryžosi ieškoti darbo šiltesniuose kraštuose. Bulgarijoje pasibagus rusų–turkų karui prasidėjo intensyvus tautinis atgimimas ir jis tikėjosi įgyti patirties, kad vėliau galėtų ja pasinaudoti savo tėvynėje Lietuvoje.

1882–1884 metais Jonas Basanavičius tobulinosi Prahoje, čia sutiko savo gyvenimo vienintelę meilę, ją vedē, abu gržo į Bulgariją, jis dirbo gydytoju, 1891 metais jam buvo suteikta Bulgarijos pilietybė. 1892–1895 metais Jonas Basanavičius dirbo Varnoje. Medicinos srityje tai buvo pats kūrybingiausias jo gyvenimo laikotarpis. Jis tapo aukščiausios kvalifikacijos gydytoju, parašė kelias dešimtis straipsnių medicinos, sanitarijos, higienos ir ligų profilaktikos klausimais, 1891 metais buvo išleista jo monografija „Bulgarijos sanitarinės etnografijos medžiaga. Lomo apygarda“. 1893 metais jis buvo pakviestas dirbtį Bulgarijos kungiakščio rūmų gydytoju. Tuo metu tai buvo laikoma aukščiausia profesine viršukalne.

Tačiau didžiausia jo gyvenimo aistra, vėliau susiformavusi į stabilią jo mokslinių interesų kryptį, tapo lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės istorija, siekis gaivinti tautinį tapatumą ir visų pirma lietuvių kalbą, vaduoti ją iš lenkiškosios kultūros gniaužtų.

Gyvenimas – Bulgarijoje, širdis – Lietuvoje

Jau 1880 metais lietuviška me „Naujajame keleivyje“, leidžiamame Prūsijoje, pasirodė pirmieji jo straipsniai lietuvių etnogenezės ir kultūros klausimais. 1881 metais jis gerokai padirbėjo ir paskelbė jau kelias dešimtis straipsnių lietuviškoje spaudoje, kuriuose objektyviai vertino germanizacijos, polonizacijos ir rusifikacijos prazūtingą įtaką lietuvių kultūrai, akino lietuvius vaduotis iš protėja paverbusi gniaužtų. Viename iš savo straipsnių, vėliau tapusiame vienu populariausiu

Lietuvoje, „Apie lietuvišką Mokslo draugystę“, publikuotame 1882 metais Prūsijoje M.Šerniaus leidžiamoje „Lietuviškoje ceitungoje“, jis karštai rėmė Jurgio Sauerveino idėją įkurti lietuvišką Mokslo draugiją Prūsijoje. Jis raše: „Iš tos sėklos, kurią mes Lietuvoje išbarstysime, išaugus gražūs vaisiai. Kada mes į dulkes pavirsi me, jei lietuviška kalba bus tvirta pasidariusi, jei per mūsų darbus dvasia atsikvošės, tąsyk mums ir kapuose bus lengviau, smagiau ilsetis“. (Ten pat, p.119)

1883 metų sausio 28 dieną Jonas Basanavičius, kaip jo įsteigto laikraščio „Aušra“ leidėjas ir redaktorius, išsiuntė spaudai iš Prahos į Ragainę pirmajį „Aušros“ numerį. Jis buvo publikuotas 1883 metų balandžio 13 dieną su jo leidėjo ir redaktoriaus Jono Basanavičiaus prakalba ir *motto*: „Žmonės, nežinantieji istorijos, visada lieka vaikai“. O prakalboje raše: „Jau daug šimtų metų praėjo, kai paliovė Lietuvos giedrotose padangėse spin-dejus žvaigždelę, kuri mūsų tėvų tėvams švietė; tamsa neperregima ūkana apsiautė mūsų linksmą senovėje žemę; visokie vargai ir sunki ilga verguvė išdildė iš mūsų atminties mūsų laimingesnio ir nevarginto gyvenimo atsiminimus: užmiršome, kuo mes senovėje buvome, ir tik retoje jau dainoje ar pasakoje randi paminėtą iš mūsų praeities paminklą... Liko dar kalba mūsų garbinga... Šiaip viskas pragauso, o ir tas vienintelis mūsų turtas – kalba, taip pat nyksta... Kaip aušrai auštant nyksta ant žemės nakties tamsybė, o kad taip jaupraštystė ir Lietuvos dvasia“. (Ten pat, p.133)

1886 metų birželio mėnesį „Aušros“ leidyba nutrūko. Išėjo 40 numerių, sujungtų į 29 sąsiuvinius, bendra apimtimi – 1331 puslapių. „Aušros“ redaktoriais buvo J.Basanavičius, J.Mikšas, J.Šliūpas, M.Jankus, ir vėl J. Mikšas. Tarp jos bendradarbių – J.Basanavičius, M.Akelaitis, S.Baltramaitis, kuniagis A.Baranauskas, V.Bruozis, V.Kudirka, J.Mačiulis-Maironis, J.Sauverinas, J.Šliūpas, S.Šliūpas, V.Vaičaitis, J.A. Višteliauskas ir daugelis kitų žymiu to meto žmonių. Visi jie pripažino, kad dr. Jonas Basanavičius buvo „neabejotinas ir vienintelis „Aušros“ idealų kūrėjas. Jo dvasia buvo nudažytas visas „Aušros“ laikraštis, ir kai ta dvasia vėliau pradėjo nykti, tai ir „Aušros“ šviesa ėmė pamažu blankti. Sukurdamas „Aušrą“ dr. Jonas Basanavičius ne tik da vė mūsų tautai pirmą lietuvišką laikraštį, bet ir gausiai paberbėja



me tų tautinių idėjų, kurios vėliau taipvaisingai ir gražiai sužydėjo atgimstančios Lietuvosveikėjų širdyse“. (Ten pat, p. 242)

Tai buvo stipriausiai lietuvių tautinio atgimimo žodžiai, tada pažadinę daugelį lietuvių, netgi ir bajorų. Jie pažadino ir išlenkystės Lietuvai prikélé dr. Vincentą Kudirką, vėliau „Tautiškos giesmės“ – Lietuvos himno kūrėją, „Varpo“ steigėją, stojusį į vieną gretą kartu su Jonu Basanavičiumi ir kitais jo pasekėjais, savo „Varpo“ gausmu žadinus kietai lenkystėje ir rusiškoje „verguvėje“ įmigusius lietuvius.

Valstybingumo patriarchas ir Vasario 16-osios Akto signataras

1905 metų liepos 31 dieną Jonas Basanavičius gržo į Lietuvą ir čia aktyviai įsijungė į Lietuvos politinį, mokslinį ir

visuomeninį gyvenimą. Jau 1905 metų lapkričio 11 dieną „Vilniaus žiniose“ buvo išspausdintas jo parengtas „Atsišaukimas į lietuvių tautą“, kuriame visi lietuviai buvo kviečiami atvykti į Pirmajį lietuvių suvažiavimą Vilniuje. Lapkričio 15 dieną J. Basanavičius parašė memorandumą Rusijos caro valdžiai, kuriame reikalavo suteikti Lietuvai pilną kultūrinę ir politinę autonomiją. Be J. Basanavičiaus memorandumą pasiraše D. Malinauskas, M. Davainis-Silvestravičius ir kunigas J. Ambraziejas. Memorandumas taip pat buvo išspausdintas „Vilniaus žiniose“. Buvo Didžiojo Vilniaus Seimo iniciatorius, vienas organizatorių ir pirmininkų. Per Seimą derino konservatyvių ir radikalų politikų pozicijas. (keliamas į 5 psl.)

Sveikiname

Sveikiname LPKTS Vilniaus skyrių 20 metų veiklos jubiliejaus proga ir linkime dar daug prasmingų darbų Lietuvos labui.

Klaipėdos PKT sąjunga

Padėka

Dékojame knygos „Tremties vaikai“ antro tomo leidžiai paaukojusiems:

**Danutei Laužadytei – 50 eurų,
Zuzanai Petrikienei – 15 eurų,
Danutei ir Vladislavui Liekiams – 50 eurų,
Onutei Valevičienei – 30 eurų.
LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė**



Netikėtas skambutis, pažadintęs prisiminimus

Vieną dieną suskambės telefonas praskaidrino rudenišką mano nuotaiką. Išgirdau balsą jaunystės draugo, su kuriuo nesimačiau nuo 1954 metų. Nebetikėjau dar gyvą išgirsti, ir mintyse atgijo 60 metų senumo istorija, kurią noriu papasakoti.

Ji prasidėjo Komijoje, Intos Minlago 3 laggunkte. Jau po „tėvelio“ Stalino mirties žmoniškesnės tapo kalinių gyvenimo sąlygos. Praeityje liko patys sunkiausi bado, kalinių fizinės ir moralinės priespavdos metai. Jau ir grotos nuo barakų langų nuimtos, numeriai nuo drabužių nuplēsti, barakai neberakinami. Jau ir po kelionės rublių už darbą gaudavome, galėjome lagerio parduotuvėje parūgusio obuolių džemo nusipirkti. 1954 metų pavasarį, pajutę palengvėjusį režimą, susirinkome savo barake atšvesti šv. Velykų. Ta proga kitatauciai paslaugiai mums užleido baraką. Su tuošme bendrą stalą iš gautų siuntinių. Ir net stipresnio gérimo prasimanėme.

Džiugią šventės pradžią nutraukė su šalto oro tumulu ir kaip kometos uodega karininkų ir prižiūrėtojų būriu barake pasirodės pats lagerio viršininkas majoras Borodulinas, atsmaukta „papacha“ ant įraudusio sprando. Matyt, „bildukai“ pranešė apie mūsų susibūrimą. Atsistojome. Slegiant tyla. Švininiai čekistų žvilgsniai. Borodulinas neskubėdamas apėjo baraką:

– Tai švenčiat?
– Tik truputį, pilieti viršininke.

– Na, žiūrėkite, kad būtų tvarka! – nugriaudėjo „papacha“ ir su visa svita išvirtolauk.

Atėjo, atsikvėpėm. O prieš metus tas pats Borodulinas, Leonas Petkevičiaus spintelėje radės duonos gabaliuką, užriko prižiūrėtojui:

– Lietuvis, Žalio Velnio gauja, užrašyk jam penkias paras karcerio!

Bet tai buvo prieš metus, o dabar apsimetė net degtinės kvapo neužuodės.

Svaigintis neipratusios mūsų galveles greitai pralinksėjo – drąsiai traukėme partizanų ir politinių kalinių dainas. Prižiūrėtojai nedrįso rodyti. Kitą dieną, sukarės sasiuvinio viršelį, padariau knygutę ir nupiešiau šventės humoristinius vaizdelius.

1954 metų pabaigoje gavau pranešimą, kad, kaip nepilnametis, esu amnestuojamas. Kartu su Gediminu Račinsku nešémės pustuštį lagaminą, pagamintą salantiškio, lyno akrobato, per peilius nardytojo Vytauto Ažuolo. Lydimi šiaurės pašvaistės patraukėme Intos miesto žiburių link. Naujuosis 1955 metus sutikome traukinyje Vorkuta–Maskva.

Po daugelio metų buvusių tremitinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydyje Ariogaloje susitikome pašenę, vos beatpažištami, tačiau nepamirštami draugai iš Intos 13–14 šachtos technikinės kontrolės skyriaus. Ir čia vilnietis Juozas Juras man parodė ištraukęs iš uniforminio šaulio švarko kišenės, manoviškai pamirštų humoristinių

piešinių knygelę, kurią išeidiamas iš lagerio jam palikau prisiminimui. Nustebės virpančiomis rankomis sklaidžiau gerai išlikusį blonknoteli: čia – Julius Jndrašius, Kaune gyveno, jau miręs, čia – dzūkas, alytiškis Jonas Šarakauskas, mirę JAV, urna parvežta į Lietuvą, prieniskis Benius Luobikis irgi miręs...

2004 metais tuos šaržus publikavau savaitraštyje „Šiaurės Atėnai“ Nr. 25 su pastabomis apie tolimesnį pavaizduotų herojų likimą. Prie Antano Žemaičio-Murzoz – stotingo išvaizdaus lagerio krepšininko paveikslėlio prirašiau, kad jo likimas nežinomas.

I mūsų lagerio punktą Antanas buvo atkeltas iš 2-ojo lagerio. Šachtoje dirbdamas geodezininku – „markšeideriu“ (mat buvo baigės melioracijos technikumą), prasikasė urvą iš šachtos į žemės paviršių laisvojoje zonoje, ir su Jonu Valaičiu 1952 metų rugpjūčio 9 dieną iš lagerio pabėgo.

Bėgliai jau buvo nukeliavę gana toli, bet po trijų parų pervarę traukinyje užmigo ir buvo sugauti. Tai vienas iš tų rečių atvejų, kad bėgliai iš lagerio atvežė gyvus. Už jų pabégimą kai kuriems karininkams nuo antpečių krito žvaigždutės. Antaną su Jonu teismas vėl nuteisė tiems patiemis 25 metams lagerio, vienerius metus praleidžiant kalėjimo vienutėje. I mūsų lagerį Antaną atkėlė jau po kalėjimo.



Kazimieras Vasiliauskas ir Antanas Žemaitis. Intos antrojo lagerio punktas. 1956 metų liepos 2 diena

Jau grįžęs į Mažeikius, syki buvau gavęs vieną Antano laišką, bet ryšiai nutrūko, ir daugelį metų nieko apie jį nežinojau.

Ši rudenį Antanui į rankas pateko seni „Šiaurės Atėnai“ (2004 m., Nr. 25) su jį vaizduojančiu paveikslėliu ir prierašu, kad „likimas nežinomas“, tad jis ir susirado mane. Gyvas ir sveikas, nors jam 89 metai.

Tai jo balsas telefono rage lyje taip nudžiugino mane.

Prisiminėme, kad iš knygelėje pieštų nebéra vilniečių Juo-

zo Juro nei Mato Banonio, nei panevežėlio Alfonso Gailiūšio, anykštėno Vyto Papievio, Palangoje užgeso Leonas Petkevičius, Ukmergėje – Povilas Ječiūnas. Be mūsų dar gyvas tik Povilo pusbrolius Mykolas Ječiūnas.

Antanas Žemaitis iš lagerio išėjo 1956 metų vasarą. Kartu su šviesaus atmimimo monsinjoru, o tada dar tiktais klieriku Kazimieru Vasiliauskui.

Albertas RUGINIS
Antano Žemaičio asmeninio archyvo nuotrauka

Lietuvos valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui – 165 metai

(atkelta iš 4 psl.)

Jo derybinio talento dėka Seime buvo priimtas nutarimas atkurti Lietuvos autonominę etnografinę mūsų šalies ribose ir lietuvių teisių Vilniaus gubernijoje, kur labiausiai jos buvo pažeidinėjamos. Jo pastangų dėka Seime buvo įkurta Tautiškoji lietuvių demokratų partija (TLDP) ir organizacinių komitetų rinkimams į Rusijos Dūmą, pats juose dalyvavo. 1906 metais parašė kartu su kitais memorandumą Popiežiui, kuriamo prašė atskirti nuo Lenkijos Lietuvos bažnytinę provinciją. 1917 metų rugsėjo 18–22 dienomis pirmininkavo Lietuvos konferencijoje, inicijavo Lietuvos Tarybą, kurios pirmininku jis buvo išrinktas, daug nuveikė diplomatiškai derindamas Lietuvos ateities scenarijų su įvairių tada Lietuvos veikusių partijų atstovais,

pirminkavovo Lietuvos Tarybos posėdžiuui 1918 metų vasario 16 dieną, kai buvo paskelbta Lietuvos neprisklausomybė. Kartu su kitais įvairių partijų atstovais pasirašė Lietuvos Neprisklausomybės Akta.

Kai 1919 metų sausio 4 dieną rusų bolševikinė armija užėmė Vilnių, dr. Jonas Basanavičius iš Vilniaus neišvyko, o kaip tikras „prietilčio sargybinis“ liko saugoti pilies miestą, Lietuvos sostinę – dirbo steigiamo Istorijos ir etnografijos muziejaus direktoriumi. Vilnių okupavus lenkams, nesitraukė iš Vilniaus, saugojo jo įsteigtą Lietuvos mokslo draugiją, kartu su kitais vilniečiais Lietuvos patriotais gynė lietuvių teises lenkų okupuotame Vilniaus krašte.

Mokslo skydis lietuviškoje tautotyroje

Dar gyvendamas Bulgarijo-

je ir turėdamas galimybę lankitis visos Europos universitetų bibliotekose Jonas Basanavičius daug nuveikė, kaip lietuvių tautosakos rinkėjas ir propaguotojas.

Surinko ir išleido tautosakos rinkinį „Lietuviškos pasašos“ (2 d., 1898–1902); „Ožkabalių dainas“ (2 t., 1902), lietuviškos mitologijos rinkinį „Iš gyvenimo vėlių ir velnių“ (1903), dar vieną papildytą leidimą „Lietuviškos pasašos“ (4 d., 1903–1905).

Grįžus į Lietuvą, jo iniciatyva ir pastangomis 1907 metais buvo įkurta Lietuvos mokslo draugija ir jos mokslišnis tėstimis leidinys „Lietuvių tauta“. Jau pirmajame šio leidinio numeryje dr. Jonas Basanavičius pradėjo spausdinti etnografinę studiją „Levas lietuvių pasakose bei dainose ir prigiskai-trakiškoje dailėje“. Šio-

je studijoje bei anksčiau jo publicuotame straipsnyje „Lietuviškai trakiškos studijos“ ir „Apie trakų-prygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon“ (1921), J. Basanavičius stengėsi pagrįsti romantinę lietuvių kilmės iš trakų-frygų teoriją, gausiai pavyzdžiai įrodinėjo, kad tarp baltų ir trakų yra artimų kalbinės giminystės ryšių, romantizavo Lietuvos praeitį. Iki 1927 metų „Lietuvių tautoję“ buvo išspausdinta per 100 straipsnių, iš jų 26 – paties dr. Jono Basanavičiaus. Taip buvo padėti pamatai lietuvių tautinės kultūros pažangai ir lietuviška jautautotyrai (Voverienė O. Taučytės etiudai. – V., 2009).

Kai 1920 metų spalio mėnesį lenkų generolo L. Želigovskio dalinai okupavo Vilnių ir Lietuvos valdžia pasitraukė į Kauną, dr. Jonas Basanavičius pasilikė Vilniuje, tarsi legendi-

nis „prietilčio sargybinis“. Pasitenkino kuklia pensija ir vienuomeniniu Lietuvos mokslo draugijos pirmininko darbu, saugodamas šį savo „kūdikį“ nuo okupantų sunaikinimo. Svajojo jį išauginti Lietuvos mokslo galiūnu. Lietuvos ateiti jis siejo su mokslu, tikėjo, kad išsimokslinus išliko lietuvių tauta, šviesi ir ištikima laisvės idėjai, anksčiau ar vėliau atgaus Vilnius – Lietuvos amžinają sostinę.

Dr. Jonas Basanavičius mirė 1927 metų vasario 16 dieną, gražiai pagerbtas didžiųjų to meto Lietuvos vyrų ir moterų... ir prie jo kapo, ir spaudoje, jau 16-oje išleistų knygų apie jį. Tik Lietuvos valstybininkams jo nereikia: mūsų valstybingumo patriarchui dr. Jonui Basanavičiui iki šiol neturime paminklo Vilniuje, Lietuvos sostinėje.

Prof. Ona VOVERIENĖ



Partizanų vadui Baliui Vaičėnui – 100 metų

Balys Vaičėnas-Pavasaris, Liubartas, Lordas vienas iš Šiaurės rytų Lietuvos partizanų vadų, kovojo Rokiškio, Zarasų, Utenos apylinkėse ir pietinėje Latvijos dalyje. Kovose su sovietine kariuomene ir stribais atlaikė pirmuosius okupantų puolimus rytų Aukštaitijoje, kurie buvo labai intensyvūs, siekiant palaužti partizanų pasipriešinimą, kad jis nepersiduotų į dar neokupuotas Lietuvos teritorijas. Balys Vaičėnas-Lordas vienas iš pirmųjų suorganizavo partizanų būri, kurį pavadino Vyties kuopa Lokio rinktinėje, Vytauto apygardoje.

1948 metų lapkričio 18 dieną Balys Vaičėnas buvo pakviestas dirbtį į Vytauto apygardos štabą Propagandos ir agitacijos skyriaus viršininku. Tu pačių metų gruodžio 16 dieną įsakymu Nr. 28 Balys Vaičėnas paskirtas Lokio rinktinės Spaudos ir švietimo skyriaus viršininku. Jis redagavo ir leido laikraštį „Sutemų keleivis“. 1950 metais buvo paskirtas Vytauto apygardos štabo operatyvinio skyriaus viršininku, kartu tampa apygardos vado pavaduotoju ir išrenkamas apygardos partizanų karo lauko teismo pirmininku. 1951 metų sausio 26 dieną Balys Vaičėnas-Pavasaris paskiriamas Vytauto apygardos vadu ir Rytų Lietuvos (Kalnų srities) partizanų vadu pavaduotoju.

Istorikas, žurnalistas Aras Lukšas „Lietuvos žiniose“ (2012 metų lapkričio 23 dieną) rašė: „Paskutinis Vytauto apygardos vadas Balys Vaičėnas-Lordas, Liubartas, Pavasaris retai minimas spaudoje ar istorikų darbuose. Nedaug trūko, kad šis žymus Laisvės kovotojas būtų taip ir likęs nežinomas plačiajai visuomenei, ir prisimenamas tik savo artimuji. Tuo metu Balys Vaičėnas, gyvenimo pabaigoje éjęs Rytų Lietuvos (Kalnų srities) partizanų vado pavaduotojo pareigas, nusipelno nė kiek ne mažiau dėmesio nei tokie žymūs partizanų vadai, kaip Adolfas Ramanauskas-Vanagas ar Juozas Lukša-Daumantas, kurių vardai tapo legendomis. Balio Vaičėno likimas buvo kiek kitoks. Šis kovotojas žuvo mūšyje. Taigi, jam nebuvu iškelta baudžiamoji byla, iš kurios šiandien būtų galima susidaryti bent kiek išsamesnį vaizdą apie partizanų kovas. Ilgą laiką niekas nė nenumanė, kad Balio Vaičėno archyvas vis



Balys Vaičėnas su pusbroliais partizanais Edvardu ir Vincu Vaičėnais

dėlto išliko. Jį sovietmečiu, smarkiai rizikuodamas laisve, išsaugojo jauniausias būrio partizanas ir Balio Vaičėno patikėtinis Andrius Dručkus, šiandien gyvenantis Obeliuose“.

Balys Vaičėnas gimė 1915 metų lapkričio 23 dieną Joannos ir Norberto Vaičėnų šeimoje Vaičėnų kaime Obelių valsčiuje Rokiškio apskrityje. Iš septynių vaikų išaugo trys: Balys, Emilia ir Bronius. Tėvas Norbertas buvo kaimo šviesuolis, kuris vaikus iš mažens mokė mylėti tévynę, jos žmones, padėti jiems nelaimėje.

Jo sūnus Balys Vaičėnas 1937 metais tarnaudamas kariuomenėje, baigė puskarininkų mokyklą. Grįžęs, tapo aktyvus Lietuvos Šaulių sąjungos narys. Buvo vienas iš Šaulių sąjungos namų statybos organizatorių Obeliuose. Atidarant Šaulių sąjungos namus Obeliuose jis kalbėjo, kad kaimo vyrai, ipratę valdyti arklą, auginti duoną, bet, prireikus, mokės ir ginti savo Tévynę. Nuo 1938 metų tarnavo pasienio policijoje Klaipėdos krašte.

1940 metais sovietams okupavus Lietuvą, grįžo į téviškę, įsidarbino Obelių socialinio draudimo punkte. Prasidėjus areštams, išėjo iš tarnybos ir slapstėsi. 1941 metų birželio 22–27 dienomis su Matu Kurkličiu organizavo sukilių būrių Obelių krašte. Apsaugojo nuo susprogdinimo Obelių bažnyčią, geležinkelio stotį. Vėliau dirbo policijoje, platino pogrindžio spaudą, išpėjo virus apie vokiečių vykdomas reidus. 1944 metais, artėjant frontui, Balys Vaičėnas su broliu Broniumi, to paties kaimo Balio Dručkumi ir jo pusbroliu Vytautu Dručkumi organizavo partizanų būri, telkdamas virus iš gretimų kaimų: Niaukį, Kalnočių, Obelių, Aleksandravėlės, Kriaunų apylinkių. Susibūrė vyrai greitai tapo partizanine Vyties kuopa, kuriai ir vadovavo Balys Vaičėnas. Partizanai Rokiškio rajono

ne paralyžiuodavo okupacinės valdžios veiklą, užiminėjo miestelius, išlaisvindami suimtuosius. Todėl sovietiniai pariegnai be kariuomenės negalėjo kaimuose pasirodyti.

Vyties kuopa, iėjusi į Vytauto apygardos Lokio rinktinę, įsikūrė Antazavės šile ir ruosėsi žiemoti. Lokio rinktinės partizanai, vadovaujami karo mokyklos kursanto Mykolo Kazano, gerai iširengė bunkerius su gynybiniais apkais aplinkui. Šv. Kalėdu išvakarė atvyko ir Balys Vaičėnas su savo Vyties kuopos vyrais. Iki šiol neaišku, kaip sužinojo sovietų kariuomenė, kuri 1944 metų gruodžio 26 dieną apsupo partizanų stovyklą. Įnirtingas mūsis truko visą dieną, tačiau partizanų stovyklos sunaikinti nepavyko. Tuomet kariuomenė išsikvietė iš Daugpilio garnizoną, kuriam dar neatvykus partizanai vakare sėkmingai pasitraukė. Žuvo tik vienas partizanas Jonas Kairys, o žmonės šnekėjo, kad nukautus karius vežė mašinomis. Tam, jog galėtų sau-giai peržiemioti, partizanai išsiskirstė mažomis grupelėmis.

Pirmosios netektybės

1945 metų gegužės 2 dieną kariuomenė su stribais apsupo Vaičėnų kaimą. Įsiveržė į Juozo Dručkaus sodybą, darė kratą. Po to suėmė šeimininką ir jo sūnų Balį Dručkų, kuris po mobilizacijos mėnesiui buvo paleistas dėl sutrikusios sveikatos. Jis per tardymus buvo smarkiai sumuštas. Stribai, va-rydamai suimtuosius į miškelį, dar pakeliui sudegino Balio Vaičėno sodybą, o Balį Dručkų, vieną iš artimiausių Balio Vaičėno bendražygių, žauriai nužudė tévo akivaizdoje.

Tu pačių metų pavasarį Balys Vaičėnas su savo kuopa apsistojė Obelių šile, Rudžionų miške. Partizanai iširengė stovyklą, iškasė apkasus ir išrengė bunkerį.

(keliamo į 7 psl.)

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Antanas Bendžius, g. 1907 m., (po mirties), Žydų gelbėtojas holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Juzė Bendžiuvienė-Šauklytė, g. 1905 m., (po mirties), Žydų gelbėtoja holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Leokadija Katerina Chaninovič-Buel, g. 1932 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Vilniaus aps. Vaidotų k., 1943 m.

Ona Dambrauskienė-Jakaitė, g. 1908 m., (po mirties), partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Silalės valsč., Kęstučio apyg. Jūros būrys, 1945–1953 m.

Juozas Gaidauskas, g. 1926 m., partizanų rėmėjas, Šilutės aps. Pagėgių mstl., 1945 m.

Alfonsas Gečas, g. 1908 m., (po mirties), partizanų ryšininkas ir rėmėjas, Tauragės aps. Pagramančio valsč., Neptūno būrys, 1946–1948 m.

Ona Gecienė-Poškaitė, g. 1916 m., (po mirties), partizanų ryšininkė ir rėmėja, Tauragės aps. Pagramančio valsč., Neptūno būrys, 1946–1948 m.

Irena Jogeliénė-Mažutavičiūtė, g. 1930 m., partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Kaltinėnų valsč., 1945–1951 m.

Vytautas Kalanta, g. 1905 m., (po mirties), Šaulių sąjungos narys, Marijampolės aps. Antanavo mstl., 1930–1941 m.

Kristina Genoefa Kovalevskaia-Buel, g. 1935 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Vilniaus aps. Vaidotų k., 1943 m.

Elvyra Petkienė-Kugelevičiutė, g. 1934 m., pogrindinės organizacijos narė, Tauragės aps. Laukuvos valsč., 1949–1953 m.

Kazimiera Petraitienė-Bendžiūtė, g. 1930 m., Žydų gelbėtoja holokausto metu, Jurbarko aps. Paalsio k., 1941–1944 m.

Valerija Razbadauskienė-Dambrauskaitė, g. 1933 m., partizanų ryšininkė, Tauragės aps. Šilalės valsč., Kęstučio apyg. Jūros būrys, 1948–1953 m.

Pranciškus Rudnickas, g. 1936 m., (po mirties), partizanas, Joniškio aps. Žagarės valsč., Prisikėlimo apyg. Kun. Žvelgaičio rinktinės Juozapavicius tėvūnijos Ažuolo būrys, 1951 m.

Angelė Sakavičienė-Ramanauksaitė, g. 1956 m., pogrindžio spaudos bendradarbė, platintoja, Lazdijų r. Kapčiamiesčio apyl., 1972–1984 m.

Arkadijus Vinokuras, g. 1952 m., pogrindinės organizacijos narys, pasipriešinimo akcijų dalyvis, Kaunas, 1970–1974 m.

Pasiteirauti tel. (8 5) 231 4157. Komisijos pastaba: sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Prezentantai į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

Skelbimai

Kauno Vinco Kudirkos bibliotekoje (Laisvės al. 57) veikia architekto dailininko, Kultūros paveldo specialisto Jono Lukšės piliakalnių ir Kauno tarpukario architektūros piešinių paroda.

Dėl paramos memorialinio paminklo statybai Kryžkalnyje

Praėjo 25 metų, kai atkūrėme Lietuvos nepriklausomybę. Tačiau iki šiol Lietuva nėra deramai pagerbusi už Laisvę kovojusių ir gyvybę paaukojusių savo sūnų atminimo.

Kryžkalnyje kunigo, prelato Alfonso Svarinsko iniciatyva iš paaukotų lėšų pradėtas statyti memorialinis paminklas, skirtas tūkstančių žuvusių partizanų atminimui.

Memorialinio paminklo statybos finansavimui ir statyba rūpinasi Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS). Šiuo metu statybai sukaupta ir panaudota 56 719,54 euro (195 841,23 litai). Darbų užbaigimui reikia dar apie 159 300 eurų (550 031 litai).

Maloniai prašome, pagaljūs galimybes, finansiškai paremti memorialo statybą. Pinigus galite pervesti į LLKS (Sodų g. 3, LT-35009 Panevėžys, įmonės kodas 290770650) tikslinę sąskaitą Swedbank AB Nr. LT32 7300 0101 0944 8557. Pageidautina nurodyti, ar sutinkate, kad jūsų įmonė ar jūs asmeniškai, kaip memorialo statybos rėmėjai, būtumėte įamžinti memoriale.

Ačiū už jūsų gerumą.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis



2015 m. lapkričio 27 d.

Partizanų vadui Baliui Vaičėnui – 100 metų

(atkelta iš 6 psl.)

Stovykla buvo gerai paruošta gynybai. 1945 metų liepos 13 dieną stovyklą apsupo Imbrade dislokuota 137-ojo šaulių pulko 9-oji kuopa (35 kariai), vadovaujama karininko Poniatovskio, ir 10 stribų iš Antazavės būrio. Partizanai kariuomenę prisileido gana arti ir pasitiko granatomis bei kulkosvaidžių ugnimi. Balsys Vaičėnas, vadovės mūšiu, savo dienoraštyje rašė: „Kariuomenėje pasigirdo keiksmių ir sužeistų šauksmai“. Kariuomenė, patyrusi nemažus gyvosios jėgos nuostolius ir negalėdama užimti stovyklos, išskvietė 232 pasienio pulką. Partizanai, pajutę atvykstant kariuomenės pastiprinimą, nutarė veržtis iš apsupimo. Inscenizavę kontrpuolimą, sėkmingai išėjo iš apsuptyes. Zmonės šnekėjo, kad matė kraunant į mašinas nukautus karius.

Poniatovskij ataskaitoje rašė, kad žuvo du seržantai, keturi buvo sunkiai sužeisti ir lengvai sužeistus vežė į Obelius, supanikavę „istrebitaliai“ pasitraukė.

Partizanai iš apsuptyes išėjo gerai nusiteikę, matydami, kad gali kautis su sovietine kariuomenė ir net laimėti trumpus mūšius. Balsys Vaičėnas savo dienoraštyje rašė: „Mes laimėjome trumpą mūšį, bet dar nenugalėjome sunkios vergijos. Mūsų veiduose viltis, kad ir ją sugriausime“. Būriui persikelus į Dusetų girią, Balsys Vaičėnas parašė testamentą:

„Kiek daug jau mes esame netekę laisvės idėjos brolių! Ir jie juk laukė savo tautos pavasario. Troško juo džiaugtis, bet žiaurių budelių pasiusta mirtis pastojo jiems kelia. Jeigu man toks likimas skirtas, aš ramiai jam atsiuduodu, o prieš tai, turėdamas laiko, rašau testamentą. Gal tai juokinga: juk neturiu aš turto, kurį galėčiau kam nors paskirti. Visas mano turtas – ginklai, kuriuos, be abejo, pasiims, kai mane nukaus. Drabužiai, nors ir apiplyšę, bet ir juos neretai dėl didesnio išniekinimo nurengia. Bet... tebeturiu aš turto, kurio priesai neįstengs atimti: tai tikėjimas į didijį pasaulio kūrėją Dievą ir meilė tévų žemei. To neįstengs atimti joks priesas, nors tai būtų ir pats žmonijos pabaisa Stalinas. Ši turtą aš palieku savo broliams ir sesėms, visiems tautiečiams, ir kol jie tai gerbs, tol bus nenugalimi“.

Skaudi netektis ištiko Balį Vaičėną. 1947 metų sausį patekęs į pasalą žuvo jo brolis Bronius. Balsys Vaičėnas parašė jam nekrologą: „Likimas sulaužys didvyrio krūtinę, tik nieko nebijovalia geležinė: 1947 metų sausį, iš ketvirtadienio 16 į 17 naktį suklupo jaunas, pilnas energijos ir gyvenimo vilčių, nuo kulkos, pasiūstos žiauraus budelio, kuri negailestingai nutraukė tavę gyvenimą. Neapraudojo Tavę sena motina, sesuo, brolis neigminės, neužmerkė akių ir neat sisveikino, tik žiaurūs Tavo žudikai kurčiai juokėsi Tave negyvą išniekindami. Veltui lauks Tavę motina – nebenušlustosi jai ašarų nuo suvytusio veido. Žaizda, likusi jos širdyje nuo atsisveikinimo su Tavim dienos, liks amžinai...“ Taip atsisveikiuno Balsys Vaičėnas su savo broliu. Sesuo Emilia pasakojo, kad sužeistą brolių stribai įmetė į roges, galva vilkosi per sniegą. Tuo tarpu stribai susėdė ant lavono gurkšnojo „naminukę“ iš alumininių gertuvės už nukaupta „banditą“. Nuvežę į Bebrinę (Latvija) pametė aikštėje priešais mokyklą. Stribai Broniaus kūną tyciandomies spardė kojomis, baksnojo durtuvas. Partizanas pusantros paros dar buvo gyvas ir kankinosi mirties agonijoje. Net mokyklos direktorius kreipėsi į saugumą, kad matant mokiniam tokį vaizdą, nejmanoma vesti pamoką. Nukankinta partizanų užkasė kažkur Bebrinės žvyruobėse.

Rokiškio krašto partizanai pereidavo į Latvijos teritoriją ir, susijungę su latvių partizanais, paralyžiuodavo KGB veiklą rajonuose. 1947 metais Balsys Vaičėnas buvo išrinktas lietuvių ir latvių partizanų junginio „Jutis“ vadu.

Balio Vaičėno būrio žūtis

1951 metų pavasarį Balsys Vaičėnas-Pavasaris kviečiamas į susitikimą su Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų vadovybe Strazdų kaime, Utenos apskritijoje, aptarti tolesnius partizanų veiksmus. Tų pačių metų balandžio 10 dieną jis kartu su Džiugo rinktinės partizanų štabo nariu Vytautu Dručkumi-Šernu, Džiugo rinktinės partizanų vadu Alfredu Garneliu-Čigonu, Šventosios partizanų štabo nariu, Laisvės kuopos vado pavaduotoju Vladu Juozapavičiumi-Askalu, Erškėčio kuopos vadu Jonu Čičeliu-Tėvu vyko į susiti-

kimą. Kelyje dar prisijungė Joronimas Bulka-Gintaras iš Loko rinktinės ir Šventosios partizanų štabo narys, Laisvės kuopos vado pavaduotojas Juozas Sidoravičius. Kaip pasakoja Vaclovės Mikalaičiukas-Sakalas, jis irgi buvo gavęs kvietimą susitikti ryšininko Urbono sodyboje, bet jam kilo įtarimas, kai pamatė atvykstant į mišką mašinas su kariuomene, o iš miško jos grįždavo tuščios.

Kariuomenės apsuptuoję į pasitarimą atvyko smogikai. Matydami gerai ginkluotus partizanus, smogikai patalpoje nesiryžo vykdyti užduoties ir, tik šiemis išėjus į kiemą, atidengė ugnį. Supratę, kad yra išduoti, partizanai atsišaudė. Sudėba buvo apsupta kariuomenės ir čekistų, kurie padegė ūkinį pastatą kartu su visais gyvuliais. Partizanams buvo aišku, kad prasiveržti nėra jokių galimybių. Balsys Vaičėnas įsakė kautis ir nepasiduoti. Kaip pasakojo Juozo Čibiro dukra Lionė, Balsys Vaičėnas-Pavaras, matydamas žūstančius draugus, nakties glūdumoje uždainavo savo mėgstamą dainą „Sudiev pavasari malonus, sudiev pavasari gražus...“ Partizanų vadas, būdamas sužeistas, uždainavo tėvynės laukams, savo 35-ajam, paskutinių, gyvenimo pavasariui. Žūtbūtinėje kovoje žuvo visi septyni partizanai. Kulkos suvarpė jų kūnus, bet okupantai nepajėgė sušaudyti jų kovos idealų, vilties, tikėjimo ateitimi. Taip žuvo vienas tauriaus Lietuvos partizanų vadų prisiekęs Dievui ir Tėvynei.

Balsys Vaičėnas – paskutinis Vytauto apygardos vadas savo testamente rašė: „Kritisieji už laisvę įpareigoja tėsti jų vestą kovą, kad jų pralietas kraujas nenuėtų veltui. Didžiausias kritisuių norasyra, kad jų idealai išsipildytų. Ant jų krauju atpirktos žemės augančių lietuvių vaikų džiaugsmas jiems bus didžiausias atlyginimas. Atgavus laisvę, Tau, Tėvynę, linkiu stiprėti dvasioje, kad atėity, jeigu panašus likimas pasikartotų, neatsirastų nei vieno išgamos lietuvių. Jums išdavikai keršto nelinkiu ir nenoriu, kad mano likusieji broliai jums keršytų, nes esu katalikas. Linkiu, kad šiame pasaulyje jus nuteistū civilizuotas teismas, o aname – teteisia Dievas“.

Andrius DRUČKUS

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Elena Fetingytė-Mozerienė 1928–2015

Gimė Tauragės aps. Jocių k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. kartu su tėvais ištremta į Irkutsko sr. Taišeto r. Birusos k. Dirbo įvairius darbus. 1956 m. sukūrė šeimą. 1957 m. grįžo į Lietuvą, dirbo Tauragės keramikos gamykloje darbininke.

Nuoširdžiai užjaučiame giminės ir artimuosius.
LPKTS Tauragės filialas



Elvyra Kviliūtė-Karpavičienė 1931–2015

Gimė Zarasų r. Antazavės valsč. Lygialaukių k. ūkininkų šeimoje. Už pasipriėsinimą okupantui 1950 m. areštuota, 1951 m. Karo tribunolo nuteista 25 m. lagerio, 5 m. tremties ir 5 m. be pilietinių teisių. Kalėjo Magadano sr. lageriuose. 1955 m. bausmė sumazinta iki 7 m., o 1956 m. išleista į lagerio. Magadane dirbo siuvykloje. 1956 m. ištekėjo ir susilaikė sūnaus. Į Lietuvą grįžo 1959 m., apsigyveno Jonavoje, gimė duktė. Vėliau persikelė gyventi į Kauną.

Palaidota Kauno Romainių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, sūnų ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma“

Aldona Einorytė-Milašienė 1926–2015

Gimė Biržų aps. Papilio valsč. Miegonių k. Būdama penkerių neteko mamos, vienuolikos – tévo. Ją augino motinos sesuo. Mokėsi Kupreliškyje, vėliau Rokiškio mergaičių gimnazijoje. 1951 m. už tai, kad matė einačius per lauką partizanų ir nepranešę, buvo sulaikyta. Panevėžio karinis tribunolas nuteisė 25 m., bet Šiaulių teismas bausmę sumažino iki 8 m. laisvės atėmimo. Pečioros lageriuose kalėjo 4 m. Panaikinus teistumą, buvo išleista, grįžo į Lietuvą ir gyveno pas tetą. Ištekėjo už likimo draugo. Dirbo melioracijoje, daug metų – Pandėlio pašte. Užaugino sūnų.

Palaidota Pandėlio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų Artūrą, jo šeimą ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas



Vilija Milaknytė-Keliuotienė 1939–2015

Gimė Rokiškio aps. Juodupės valsč. Tartališkio k. 1941 m. su mama ir seneliais buvo ištremta į Altajaus sr. Kamensko r. 1955 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo siuvėja, vėliau – Panemunėlio linų fabrike, Juodupės „Nemuno“ fabrike audėja. Dirbdama mokėsi Vilniaus lengvosios pramonės technikume. Ištekėjo, užaugino tris dukteris, sulaukė šešių vaikaičių.

Palaidota Juodupės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Astą, Ramutę ir Reginą, jų šeimas, artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas



Užjaučiame

Mirus aktyviam Lietuvos Sąjūdžio dalyviui, Lietuvos Sąjūdžio ir Vilniaus Sąjūdžio tarybos nariui Pauliui Rutkauskui (1936–2015). Nuoširdžiai užjaučiame šeimos narius, giminės, artimuosius ir bendražygius.

Vilniaus Sąjūdis

„Tremtinų“ remia
„Lietuvių fondas“



Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S



ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204,
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com,

Redaktorė Jolita Navickienė.
Redakcija: Austėja Žostautaitė, Vesta Milerienė.
Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645
Ats./sąsk. Nr.LT18 7044 0600 0425 8365,
AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2160 egz.

Kaina
0,58 euro



Stasio Šilingo 130-osioms gimimo metinėms

Vienas iš žymiausių Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjų Stasys Šilingas kartu su lietuvių tauta išgyveno daug sunkių, džiugų ir liūdnų periodų. Jis gimė 1885 metų lapkričio 23 dieną Vilniuje. Iš tėvų paveldėjo kilmingą barono titulą. Labai gerai baigė Vilniaus 1-ąją berniukų gimnaziją ir 1905 metais išstojo į Maskvos universiteto Teisės fakultetą. Darbesimokant gimnazijoje, Stasio sąmonėje pradėjo formuotis Lietuvos patrioto dvasia. Tam įtakos turėjo bendravimas su giminaičiu kungi Motiejumi Juozapavičiumi, pas kurį Darsūniškyje, vėliau Bagaslaviškyje nuo dešimties metų praleisdavojas atostogas. Kunigas buvo labai apsišvietęs ir didelis Lietuvos patriotas. Jo auklėjimas lietuviška dvasia ir lémė Stasio Šilingo ateities gyvenimą.

1905 metais carinėje Rusijoje prasidėjo revoliuciniai neramumai, kuriuose aktyviai dalyvavo ir studentas Stasys Šilingas: Maskvos barikadose kovėsi prieš caro policiją, buvo išstojęs į socialdemokratų partiją. Bičiulio Ramūno Bytauto paveiktas iš socialdemokratų partijos pasitraukė, pradėjo bendradarbiauti „Lietuvos žinių“ laikraštyje, išstojo į Maskvos universiteto lietuvių studentų draugiją ir netrukus buvo išrinktas šios draugijos pirmininku. Sumanės leisti lietuvių studentams ir moksleiviams skirtą laikraštį, 1909 metais iš studentų draugijos pirmininko pareigų pasitraukė ir visą savo laisvalaikį skyrė „Aušrinės“ laikraščio redagavimui bei leidimui. Pirmasis lietuviškas jaunimui skirtas liberalios krypties laikraštis „Aušrinė“ skaitytojus pasiekė 1910 metų sausio 10 dieną.

Kasmet atostogaudamas Lietuvoje Stasys Šilingas susidomėjo lietuvių tautosaka, pradėjo ją rinkti. Tai daryti skatinė ir kitus studentus bei moksleivius. Tautosakai skelbtinė prie „Aušrinės“ pradėjo leisti priedą „Vasaros darbai“. 1911 metų rugpjūčio 24 dieną Kražių bažnyčioje Stasys Šilingas susituokė su savo bičiulio filosofo Ramūno Bytauto seserimi Emilija. 1912 metais Šilingų šeima susilaikė pirmosios dukters Laimos, o po dviejų metų ir antrosios – Daivos. Iš viso Šilingų šeimoje gime devynios dukterys.

1912 metais Stasys Šilingas, baigęs teisės ir ekonomikos mokslus Maskvos universitete, grįžo į Vilnių, dirbo lietuviškame banke, buvo jo valdybos ir tarybos narys.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą S.Šilingas sudarė ir išleido lietuvių rašytojų kūrybos almanachą „Pirmasis baras“. Prie laikraščio ir almanacho leidybos jis sutelkė kone visus tuo metu plačiau žinomus rašytojus ir dailininkus: Kazį Binckį, Balį Sruogą, Antaną Žukauską-Vienuolį, Vincą Krėvę-Mickevičių, Sofiją Kymantaitę-Čiurlionienę, Igną Jurkūną-Šeinių, Adomą Lastą, Justiną Vienožinskį, Antaną Žmuidzinavičių ir kitus.

Stasio Šilingo rūpesčiu prie Lietuvos dailės draugijos buvo išteigta „Čiurlionio kuopa“ genealaus dailininkopaveikslams demonstruoti ir išpirkti.

Kilus Pirmajam pasauliniam karui, Vilniuje buvo išteigta Lietuvų nukenčiusiems nuo karo šeleti draugija. S.Šili-

ngas buvo išrinktas šios draugijos sekretoriu, vėliau vicepirmininku. 1914 metais jis paskelbė „Gintarinę deklaraciją“ dėl Mažosios Lietuvos sujungimo su Didžiaja Lietuva. Dėl šios deklaracijos, artėjant vokiečiams prie Vilniaus, jam su šeima teko trauktis į Peterburgą. Cia buvo Atskiroios tarybos prie Rusijos vidaus reikalų ministerijos atstovu karo pabégėlių reikalams tvarkyt. Įkūrė lietuvių politikos centrą, telkė ten gyvenančius lietuvius taučiniams darbui.

1917 metais Stasys Šilingas įkūrė Demokratinę tautos laisvės santaros partiją. Tų pačių metų kovo 26 dieną buvo sudaryta Lietuvų tautos taryba, kurios pirmininku buvo išrinktas Stasys Šilingas. Jam teko dalyvauti lietuvių konferencijoje Stokholme, kur išteigė lietuvių-švedų draugiją.

Nepriklausomoje Lietuvoje

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Akta, S.Šilingas su šeima gyveno Rusijoje, kur aktyviai prisidėjo prie lietuviškų dalinių steigimo, Petrograde padėjo išteigti Lietuvų karių sąjungą, rūpinosi lietuvių sugrįžimu į Lietuvą. Į Vilnių Stasys Šilingas su šeima grįžo 1918 metų rudenį ir iš karto buvo kooptuotas į Valstybės Tarybą, o lapkričio 2 dieną – išrinktas Valstybės Tarybos vicepirmininku.

Vokiečiams pradėjus trauktis nuo Marnos, Valstybės Taryba pasiryo kurti savas ginkluotasių pajėgas. Šiam reikalui slaptai buvo sudaryta Krašto apsaugos komisija. Jos pirmininku buvo S.Šilingas, nariai: S.Banaitis, dr. A.Alekna ir plk. J.Kubilius. Kiek vėliau buvo pakvieti L.Gira, plk.ltn. S.Nastopka ir karo gydytojas plk.ltn. V.Nagevičius. Taip pat S.Šilingui teko vadovauti finansų ir juridinei komisių, organizuoti Lietuvos kariuomenę bei miliciją.

Lapkričio 23 dieną Lietuvos ministras pirmininkas prof. A. Voldemaras paskelbė pirmąjį išakymą dėl kariuomenės, kuriuo remiantis buvo sudaryta Krašto apsaugos taryba, kurią sudarė plk. Chaleckis, plk.ltn. S.Nastopka ir karo gydytojas plk.ltn. V.Nagevičius bei sekretorius poručikas Liormanas.

Kai prie Vilniaus artėjo bolševikai, o A.Smetona, prof. A.Voldemaras ir M.Yčas su šeimomis buvo išvykę į užsienį, generolas Kondratovičius pasiūlė vyriausybę ir štabą perkelti į Gardiną. Tuomet laikinai einantis Tarybos pirmininko pareigas S.Šilingas ėmėsi iniciatyvos – gruodžio 22 dieną sušaukė visus karininkus ir likusius Tarybos narius, kuriems informavo, kad gen. Kondratovičius atleistas iš pareigų. Kitą dieną naujuoju ministru pirmininku tapo Mykolas Sleževičius, krašto apsaugos ministras – karininkas Mykolas Velykis.

Lietuvos Vyriausybei persikėlus dirbtini Kauną, 1919 metų balandžio 4 dieną Stasys Šilingas buvo išrinktas Valstybės Tarybos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki Steigiamojo Seimo sušaukimo.

Vėliau S.Šilingas iš valstybinės veiklos pasitraukė ir dirbo advokatu (jam buvo suteiktas prisiekusiojo advokato

vardas). Jis rūpinosi M.K.Čiurlionio galerijos, Kauno meno mokyklos, Operos teatro ir kitų kultūros įstaigų išteigimui, aktyviai išsiliejo į Saulių sąjungos veiklą. 1922 metų birželio 29 dieną išrinktas Saulių sąjungos Centro valdybos nariu. 1924 metų birželio 6 dieną Stasys Šilingas išrinktas LSS Centro valdybos pirmininku ir šiose pareigose išbuvo iki 1925 metų kovo 1 dienos.

1926 metų gruodį pradėjus vadovauti Antanui Smetonai, Stasys Šilingas buvo paskirtas teisingumo ministrui, daug dirbo tobulinant Lietuvos ištatyminę bazę. 1928 metais vėl išrinktas Valstybės Tarybos pirmininku. Iš šių pareigu pasitraukė tik 1938 metais, taip pat atsisakė ir teisingumo ministro pareigų. Iki sovietinės okupacijos advokatavo, tvarkėsi savo Misiūnų dvaro (Šakių apskritis) ūkyje.

Okupanto naguose

Sovietų sąjungai okupavus Lietuvą, S.Šilingas su šeima gyveno savo ūkyje. 1941 metų birželio 14 dieną jis, kaip buvęs teisingumo ministras ir „buožė“, buvo suimtas su žmona Emilia ir dukterimi Raminta savo ūkyje. Kitos dukterys mokėsi Kaune ir Vilniuje ir kartu nebuko, taip išvengė tragedijos lemčių. Pilviškių geležinkelio stotyje S.Šilingą atskyre nuo šeimos ir uždarė į atskirą vagoną. Daugiau su šeima jis nebebasimati.

Stasys Šilingas daugelį metų Rešto lageryje (drauge kalėjo Lietuvos Prezidentas Aleksandras Stulginskis, buvę ministrai K.Šakenis, J.Tonkūnas ir kiti valstybės veikėjai) ir Vladimiro kalėjime buvo laikomas be teismo. Tik 1952 metų vasario 27 dieną SSRS MGB Ypatingasis pasitarimas ji nuteisė 25 metams kalėjimo. Po Stalino mirties, 1954 metų birželio 2 dieną, SSRS Aukščiausiojo Teismo karinė kolegija bausmę sušvelnino iki 12 metų ir 4 mėnesių. 1954 metų birželio 23 dieną jis buvo išleistas į Vladimiro kalėjimo Nr. 2, grįžo į Kauną, bet netrukus vėl buvo suimtas ir ištremtas į Ukrainos Žitomiro sritys Dovbušo miesto invalidų namus, iš kurių buvo išleistas tik 1961 metų rudenį.

Visiškai palieges, pusaklis ir vos paeinantis Stasys Šilingas grįžo į Lietuvą. Apsigynė Kelmėje pas žmonos seserį Feliciją Bytautaitę. Mirė 1962 metų lapkričio 13 dieną. Buvo palaidotas Kelmės kapinėse, visiškai šalimais LSS įkūrėjo ir bendražygio Vlado Putvinskio kapo. 1991 metų liepos 15 dieną prie jo buvo perlaidoti iš Ust Kano pervežti jo žmonos Emilio (nuo bado ir nepakeliamu gyvenimo sąlygų mirė 1943 metų vasario 22 dieną) ir dukters Ramintos (mirė 1944 metų birželio 14 dieną) palaikai. 1999 metų rugpjūčio 27 dieną Stasio Šilingo, jo žmonos Emiliojus ir dukters Ramintos palaikai išskilmingai buvo perlaidoti Ilguvos kapinėse, kur nuo 1934 metų ilsisi duktė Audronė ir Stasio Šilingo giminaitis, Lietuvos nepriklausomybės šauklys – kuniškas Motiejus Juozapavičius.

Stasys IGNATAVIČIUS,
LSS V.Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

Dar ne visi didvyriai paminėti

(atkelta iš 1 psl.)

Saugumiečiams pavyko išsiaiškinti susitikimo vietą. Prieš partizanus buvo pasiusta MGB kariuomenė.

Nukentėjo ir partizanų artimieji. Jie buvo ištremti į Sibirą.

LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė atmintyje išsaugojo Igno Čėsnos-Bedolio, Žento eileraščio, parašyto 1951 metų žiemą, fragmentą: „Ji klaidžioja žaliuojančiais papieviais, / Ji lankos kalinių barakuos. / Kurji, ten kraujas karštas liejas, / Kurji, ten pūvančių lavonų kvapas“.

Žuvusiųjų pagerbimo proga Teresė Ūksienė perskaitė savo kūrybos eilėraštį „Gyvi jūs – su gyvais!“: „Ant tėviškės laukų granito... – / Gyvi! Nežuve! Gyvas tu! / Už Laisvę kas kovojo, krito, / liks amžiams su gyvais kartu!“

Laukstėnų kaime Eigirdžių klebonas Vidmantas Šidlauskas pašventino žuvusiųjų garbei pastatytą atminimo paminklą. Skulptoriaus Osvaldo Neniškio unikalaus kūrinio papédė nuklojo gélés, supleveno žvakucių liepsnelės. LPKTS Telšių filialo pirmininkė Reginos Chmieliauskienės vadovaujamo choro dainuojamos dainos ir giesmės nuvilnijo per Žemaitijos kalveles, primindamos gyviems, kad dar ne visi didvyriai paminėti, dar yra neatliktu darbų.

Iškilmių dalyvius sveikino Plungės rajono meras Audrius Klišonis, žuvusio Lietuvos partizano Petro Lileikio sūnėnas Petras Piekus, Laukstėnų kaimo senbuvį palikuonys, žemės savininkai. LPKTB Telšių filialo valdybos pirmininkė Adolfina Striaukienė dėkojo visiems iškilmių dalyviams, paminklui statyti žemę paaukojusiems, skulptoriui, istorikėms Vilijai Vaičiulienei ir Janinai Bucevičei, TS-LKD Telšių skyriaus tarybos nariams, Eigirdžių pagrindinės mokyklos direktorei Danutei Juškienėi, Telšių rajono mokyklų ateitininkams ir jauniesiems šauliams, Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazijos jauniesiems šauliams, vadovaujamiems mokytojos Rasos Meškėnienės, visą iškilmių laiką išdidžiai laikiusiems Žemaičių apygardos partizanų vėliavą. Šventės organizatoriai nuoširdžiai dėkojo LPKTS Šilalės filialui, ypač pirmininkei Teresei Ūksienei, už ryžtą ir atkaklumą ieškant bendražygijų žūties vietas ir siekio jamžinti vienus žuvusiuosius už Lietuvos laisvę.

Šventėje dalyvavo Žemaičių apygardos partizanų vado Vlado Montvydo-Žemaičio vaikai. Duktė Irena Montvydaitė-Giedraitienė šeimos vardu pasveikino Lietuvos partizanų atminimo jamžinimo organizatorius, papasakojo Šatrijos rinktinės partizanų štabo istoriją. Skambant gražiomis dainoms organizatoriai įteikė padėkas savo darbais prisidėjusiems prie partizanų atminimo jamžinimo.

Loreta KALNIKAITĖ,
LPKTS Šilalės filialo narė